

Cp-vamma ja työ

KANNUSTA • TIEDOSTA • USKALLA

Cp-vamma ja työ

Varhaislapsuudessa saatu aivovaurio aiheuttaa yleensä liikuntavamman, jota kutsutaan cp-vammaksi (lyhennyksestä cerebral palsy, aivohalvaus). Tämä vaikuttaa eri tavoin toimintakykyyn, joka vaihtelee erittäin lievästä toiminnallisesta haitasta vaikeaan monivammaisuuteen. Cp-vamma on liikuntavamma, joka vaikeuttaa esimerkiksi asentoon asettumista ja asennon ylläpitoa, lihasjänteitä tai liikkeiden ohjaamista. Henkilöillä saattaa olla myös muita oireita kuten näön- ja kuulemisen ongelmia, hahmottamisen vaikeuksia, puhevamma tai epäselvä puhe.

Monet ihmiset, joilla on cp-vamma, ovat suorittaneet opiske-
luja normaalisti ja valmistuneet ammattiin. Lähtökohtaisesti cp-vamma ei vaikuta älylliseen kehitykseen tai oppimiseen. Parhaiten työllistymistä edistävä tekijä on molemminpuolinen hyvä asenne. Työnantaja saa motivoituneen työntekijän antamaan oman työpanoksensa suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään.

Sopivaan työhön!

Sopiva työ on lähtökohtana hyvälle työelämälle myös ihmisille, joilla on cp-vamma. Työntekijän näkökulmasta on erittäin tärkeää ja merkityksellistä olla osa yhteiskuntaa ja antaa oma osaamisensa työelämän käyttöön. Monet ovat suorittaneet ammatillisen tai korkeakoulututkinnon. Kun investointi koulutukseen on tehty, on tärkeää hyödyntää ammattitaito sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Tulisi löytää uusia tapoja jakaa työtä pienempiin osiin, niin että yhä useampi voisi työllistyä myös esimerkiksi osa-aikaisesti. Tämä on tärkeää, jotta kynnys työhön madaltuu ja ihmiset voivat osallistua työelämään pitkäjänteisesti.

Cp-vamma ei ole estänyt työuran luomista

Jarno Leinonen toteaa, että vaikka hän ei aina voi mennä siitä kohtaan mistä muut, hän pääsee perille yleensä toista kautta. Cp-vamma ei ole estänyt työuran luomista, vaikka on vaatinut ehkä enemmän kuin ei-vammaiselta henkilöltä.

Leinosella on kaksi ammattikorkeakoulututkintoa. Hän valmistui ensin ohjelmistotekniikan insinööriksi ja myöhemmin taloushallinnon tradenomiksi. Työkokemusta hänelle on kertynyt sekä teknologia-alan yrittäjänä että työntekijänä määräaikaisissa työsuhteissa muun muassa Kouvolan kaupungilla ja järjestösektorilla.

Tällä hetkellä hän on valmis uusiin haasteisiin.

– Verrattuna aiempaan minulla on nyt jo ihan eri kokemus ja osaaminen, sanoo Leinonen luottavaisesti.

Synnyynnäisen cp-vamman vuoksi Jarno Leinosen tasapaino ei ole kovin hyvä ja jäsenissä on heikkoutta. Kävelylenkit ovat hänelle tärkein kuntoilun muoto, ja hän pystyy liikkumaan kyynärsauvoilla pitkään.

Omaehtoinen liikkuminen ja fysioterapia ylläpitävät työkykyä, mutta työn tekemisessä tärkeintä on riittävä ennakointi. – Ennakkosuunnittelu auttaa välttämään paikkoja, joihin en pääsis kulkemaan.

Leinosen neuvo esimerkiksi työvalmentajille, TE-toimistojen asiantuntijoille ja työnantajille on, että toimikaa vammaisen työnhakijan kanssa avoimin mielin.

– Älkää tuijottako vammaa tai diagnoosia, vaan rakentakaa kuva henkilöstä sen mukaan, millainen hänen tahtotilansa ja kykynsä tehdä asioita on.

”Kun on synnyynnäinen vamma, on ollut aikaa tulla sinuiksi asian kanssa. Se on kasvattanut luonnetta, ongelmanratkaisukykyä ja sitkeyttä.”

Kuva: Sanna Hirvonen

Sinnikkyys palkittiin

Jyväskyläläinen **Susanna Kohonen** on kouluttautunut sekä oikeustradenomiksi että kauppatieteiden maisteriksi. Viimeiset kolme vuotta hän on työskennellyt asiakaspalvelutehtävissä Alexandria Pankkiiriliik-
keessä 25 tuntia viikossa.

Työelämään mukaan pääsy ei aluksi ollut Kohoselle täysin mutkatonta. Vaikka ammattitaito ja motivaatio olivat kohdallaan, työllistymisen haasteeksi saattoi nousta työnantajan asenne. Kohosella on liikuntavamma, joka edellyttää työpaikalla fyysisen ympäristön muokkausta.
– Monilta työnantajilta puuttuu yksinkertaisesti tietoa työolosuhteiden mukautuksista ja siihen saatavilla olevasta tuesta.

Kohonen on havainnut, että viime vuosina asenteissa on kuitenkin tapahtunut parannusta parempaan suuntaan. Erilaisuutta on alettu ymmärtää, ja joustavuutta mm. työoloissa ja työajoissa on aiempaa enemmän.

– Kannustan työnantajia palkkaamaan rohkeasti myös vammaisia ja osatyökykyisiä henkilöitä! Meillä on työhaluja ja osaamista. Myös TE-toimistoja kehotan huomioimaan työnhakijoiden erilaisuuden ja yksilölliset piirteet.

”Työnantajien kannattaa hyödyntää monia apukeinoja ja tukia, joita on olemassa osatyökykyisten palkkaamiseksi.”

”Cp-vamma ei määrittele ihmistä. Se ei myöskään ole este työlle.”

Kuva: Jenni Jeskanen

Pitkä ura hoitoalalla

Sari Ojala on työskennellyt kehitysvammahoitajana saman työnantajan palveluksessa, Rinnekoti-Säätiössä, peräti 28 vuotta. Hän hoitaa työssään vaativan erityistuen tarpeessa olevia kehitysvammaisia nuoria.

– Kohdallani cp-vamma vaikuttaa kehon vasemman puolen lihaksiin, mikä käytännössä näkyy lähinnä vasemman käden hienomotoriikan ongelmina. Pystyn kaikkiin paitsi fyysisesti raskaimpiin työtehtäviin, kuten potilaiden siirtämiseen.

Vuodesta 2016 lähtien Ojala on ollut osatyökyvyttömyyseläkkeellä. Kiitos työpaikan joustojen, Ojala pystyy kuitenkin edelleen työskentelemään jaksamisensa mukaan.

– Ikä ja cp-vamma yhdessä verottavat jaksamista. Vaikka kyseessä on ei-etenevä sairaus, ikääntymisen merkit näkyvät eri tavoin kuin ei-vammaisilla. Koska kehoni oikea puoli on vahvempi kuin vasen, se myös rasittuu enemmän, ja palautumiseen tulee varata enemmän aikaa. Tästä syystä kokoaikatyö ei ole enää kohdallani mahdollinen.

Ojala painottaa, että cp-vamma ei ole este työlle.

– Cp-vamma ei saa määritellä ihmistä. Kyseessä on liikuntavamma, johon ei liity älyllisiä ongelmia. Jokainen meistä on yksilö, ja meillä kaikilla on vahvuuksia ja potentiaalia. Uskon, että oma vammai auttaa minua myös työssäni ymmärtämään kehitysvammaisia hyvin. Työllä on valtavan tärkeä merkitys ihmiselle. Tulemme myös yhteiskunnalle paljon halvemmaksi, kun saamme tehdä työtä.

Tukea työssä pysymiseen ja rekrytointiin

Cp-vamma ei estä työntekoa. Tärkeintä on oikea asenne. Tähän on koottu erilaisia työn mukautuksen keinoja sekä taloudellisia ratkaisuja.

Työhönvalmennuspalvelut

Työhönvalmentaja etsii ja räätälöi työtä ja työtehtäviä, jotka sopivat henkilölle hänen sairaudestaan huolimatta. Työhönvalmentaja on työelämän, kuntoutuksen, palvelujärjestelmän ja asiakastyön ammattilainen. Hän tukee myös työnantajaa esim. tukien hakemisessa ja työyhteisöä uudessa tilanteessa. Palvelua voi käyttää nykyisen työntekijän työn muokkaukseen, uusien työtehtävien löytämisessä tai uuden henkilön rekrytoinnissa.

Palvelua voi tiedustella työterveyshuollosta, TE-toimistosta, työeläkeyhtiöltä, Kelasta tai työhönvalmennuspalvelua tarjoavilta yrityksiltä ja järjestöiltä. (www.tyohonvalmennus.fi)

Palkkatuki

Palkkatuki on taloudellinen tuki, jota TE-toimisto voi myöntää työnantajalle työttömän työnhakijan palkkauskustannuksiin. Tukea voi saada uuden

henkilön rekrytoinnissa silloin, kun henkilön on vaikea työllistyä esim. sairautensa takia. Palkkatuki voidaan myöntää määräaikaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen sekä oppisopimuskoulutukseen. Sitä voi saada myös osa-aikaiseen työsuhteeseen, jos se edistää henkilön työllistymistä. Palkkatuki voi olla enintään 50 % palkkakustannuksista (vuonna 2019). Yhdistysten ja järjestöjen, joiden toimintaa ei katsota elinkeinotoiminnaksi, on mahdollista saada palkkatukea myös 100 % tiettyjen ehtojen täyttyessä.

Työolosuhteiden järjestelytuki

Työnantaja voi hakea työolosuhteiden järjestelytukea työhön palkattavalle tai jo työssä olevalle henkilölle, joka tarvitsee vammasta johtuvia työvälineitä, kalusteita, muutosta työoloihin tai toisen henkilön apuun. Tuki on (vuonna 2019) enintään 4 000 euroa. Sitä haetaan TE-toimistosta.

Tarjota työkokeilumahdollisuus

Työkokeilu voi olla hyvä keino etsiä itselle sopivaa uutta työtä. Sen avulla voidaan selvittää työntekijän soveltuvuutta, työkykyä ja jaksamista työpaikalla toisessa tehtävässä.

Työkokeilun kautta työnantaja voi löytää myös uusia rekrytoitavia henkilöitä. Se auttaa esimerkiksi nuorta ammatinvalinnassa tai työmarkkinoille palaavaa osaamisensa kartoittamisessa. Kokeilu tarjoaa henkilölle keinon tutustua ammatteihin ja työympäristöön käytännössä. Työkokeilu ei ole työsuhde, eikä siitä makseta palkkaa.

Osasairauspäiväraha

Osasairauspäivärahan käytöstä on hyviä kokemuksia. Siinä työntekijä voi palata työhön ensin osa-aikaisesti osasairauspäivärahan turvin. Järjestely on vapaaehtoinen eli siihen tarvitaan työnantajan että työntekijän suostumus. Työterveyslääkäri varmistaa, ettei osa-aikainen työskentely vaaranna työntekijän terveyttä.

(www.kela.fi)

Ammatillinen kuntoutus

Ammatillista kuntoutusta voidaan hakea tilanteesta riippuen työeläkeyhtiöstä, Kelasta tai TE-toimistosta. Työterveyshuolto asioi yleensä työeläkelaitosten kanssa. Keinoina ovat työjärjestelyt nykyisessä työssä, uusi tehtävä samassa tai uudessa työpaikassa, koulutus, kurssit tai työkokeilu. Työeläkelaitosten järjestämä kuntoutus on tarkoitettu vakiintuneesti työelämässä oleville tai henkilöille, joiden työsuhteen päättymisestä ei ole kulunut yli kolmea vuotta. Muussa tapauksessa ammatillisista kuntoutusta kannattaa tiedustella Kelalta.

(www.tyoelake.fi, www.kela.fi, www.kuntoutussaatio.fi)

Oppisopimus

Oppisopimus on työnantajan ja opiskelijan välinen määräaikainen työsopimus, jossa opiskelija saa palkkaa työsuhteen ajalta. Työnantajalle maksetaan koulutuskorvausta.

Oppisopimukseen voi hakea myös palkkatukea.

(www.oppisopimus.fi)

Tuettu oppisopimus

Tuettu oppisopimus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat enemmän tukea opintoihinsa kuin työpaikkaohjaaja tai oppilaitoksen opettaja voivat normaalisti antaa. Tukea antaa työvalmentaja yhdessä työpaikan ja opiskelijan kanssa sovitulla tavalla.

(<http://www.tuettuoppisopimus.fi/media/materiaalipankki/kasikirja.pdf>)

Eläkeratkaisuja

Osatyökyvyttömyyseläke

Jos henkilön työkyky on heikentynyt vähintään 40 prosenttia, hän voi saada osatyökyvyttömyyseläkettä. Se on puolet täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä. Eläkkeelle voi siirtyä suoraan työstä, mutta yleensä sen myöntäminen edellyttää sairauspoissaoloja. Työeläke kertyy tehdyn työn tai yrittäjätoiminnan mukaan. Määräajaksi myönnetty osatyökyvyttömyyseläke on nimeltään osakuntoutustuki.

Työuraeläke

Voidaan myöntää yli 63-vuotiaalle henkilölle, jolla on alentunut työkyky, mutta jolla täyden työkyvyttömyyseläkkeen kriteerit eivät täyty. Edellytyksenä on vähintään 38 vuoden työura rasittavassa tai kuluttavassa työssä.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke (ove)

OVE on korvannut aiemman osa-aika-eläkkeen. OVE on osa henkilön omaa ansaittua vanhuuseläkettä, jota voi alkaa nostaa 61–62-vuotiaasta alkaen (syntymävuodesta riippuen) ilman yläikärajaa. Henkilö voi työskennellä vapaasti samalla, kun hän saa OVE:a tai hän voi olla työskentelemättä ja saada esimerkiksi jotain etuutta.

Työn ja työolojen mukautus

Jokaiselta työpaikalta löytyy kehitettävää niin työoloissa kuin työn tekemisessä. Jo pienikin mukautus voi edistää työssä jaksamista ja edistää vammaisen tai pitkäaikaissairaana henkilön rekrytointia. Työn mukautuksilla voidaan vähentää sairauspoissaoloja ja työterveyshuollon palveluiden käyttöä. Mukautukset voivat olla määräaikaista tai pysyviä.

- **Vatesin asiantuntijapalvelut**
- Vates-säätiö edistää vammaisten, osatyökykyisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden työllistymistä.
- Verkkosivuilta löytyy tietoa sekä ammattilaisille että työnantajille, ja sieltä voi tilata itselleen maksuttoman Kyvyt käyttöön -lehden ja uutiskirjeitä, sekä ilmoittautua tapahtumiin.
- www.vates.fi

Onko teidän työpaikallanne kokeiltu jo näitä mukautuksia?

Työaikajärjestelyt

- joustavat työajat, osa-aikatyö
- työn jaksotus, työvuorojärjestelyt
- mahdollisuus etätöihin
- työtehtävien jaksottaminen ja riittävä tautus

Työn organisointi

- työn pilkkominen, työtehtävien muutokset
- työmäärä tai -tahti
- työaikajärjestelyt (ks. yllä)
- työilmapiiri ja työpaikan asenteet
- avun saaminen työhön

Työympäristö

- työtilojen viihtyisyys (hengitysilmä, siisteys, äänet, viherkasvit)
- työpiste ja kalusteet (ergonomia, valaistus)
- työ- ja apuvälineet

Työrauha ja työpaikan ilmapiiri

- keskeytysten vähentäminen
- mahdollisuus keskittyä yhteen asiaan kerralla
- siirrettävät väliseinät tai oma huone
- palaute työstä ja kiitokset, kun siihen on aihetta
- tukihenkilö työpaikalla tai mahdollisuus soittaa hänelle
- rentoutumismenetelmien käyttö työpäivän aikana
- musiikin kuuntelu kuulokkeilla
- töihin voi ottaa mukaan esimerkiksi avustajakoiran

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt voivat tarjota tukea työllistymiseen ja työssäolemiseen ja tietoa myös erilaisten hankkeiden kautta.

Miten työnantaja voi edistää työhyvinvointia?

Työn yksilöllinen muokkaaminen voi olla pienimuotoista, mutta auttaa työntekijää työuralla merkittävästi. Iän myötä toimintakyky muuttuu ja tähän voi varautua parhaiten ennakkoimalla työn kuormitusta ja tekemällä ajoissa toimenpiteitä työnteon helpottamiseksi. Esimerkiksi voitaisiin järjestää vuosittain tai sopivin aikavälein ”Työkykykatsastus”, jonka avulla voidaan ennakoitua huolehtia työkyvyn ylläpidosta ja tukea työntekijää kokonaisvaltaisesti.

Työnantajan kannattaa myös rohkeasti keskustella yhdessä työntekijän kanssa. Avoin keskustelu työpaikalla työntekijän kanssa hänen erityistarpeistaan voi tukea myös muita työyhteisön jäseniä työskentelyssä. Kun muut ovat myös perillä työhön vaikuttavista tekijöistä, joita cp-vammaisella henkilöllä voi olla, heidän on helpompi suhtautua häneen ymmärtäväisemmin. Tämä lisää kaikkien työhyvinvointia. Työnantaja voi aina myös olla yhteydessä esimerkiksi CP-liittoon, josta voi saada lisätietoa cp-vammasta yleisesti ja henkilöiden yleisistä työhön liittyvistä rajoitteista/erityistarpeista.

Tietoa ja tukea Suomen CP-liitto ry:stä

CP-liitto on yleishyödyllinen järjestö, joka tarjoaa kohderyhmälleen monipuolista toimintaa ja palvelua. Kyse-lyiden mukaan vertaistuki on tärkein tapa osallistua toimintaan. CP-liitto tekee työtä cp-, mmc-, hydrokefaliavammaisten ja muiden syntymästään saakka neurologisesti vammaisten ihmisten ja heidän läheistensä hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämiseksi.

CP-liitto tarjoaa sopeutumisvalmennusta, kohdennettuja valtakunnallisia palveluita ja tapahtumia esimerkiksi aikuisille. Lisäksi liitto tukee jäsenyhdistysten toimintaa, jotta eri puolilla Suomea olisi myös tarjolla tietoa ja tukea omaan tilanteeseen.

Suomen CP-liiton järjestötoimintaa tuetaan Veikkauksen tuotoilla ja palvelutoiminta rahoitetaan kuntien, kaupunkien ja Kelan maksusitoumuksilla.

www.cp-liitto.fi

Verkkopalvelut

Aluevalvontavirasto neuvoo ja valvoo

Työsuojeluviranomaisen valtakunnallinen puhelin-neuvonnan numero on 0295 016 620 (arkisin kello 9–15). AVI neuvoo esimerkiksi työolosuhteiden parantamisessa. Se myös vastaa työhyvinvointia, kuten psykososiaalista kuormitusta, häirintää, epäasiallista kohtelua tai työ syrjintää koskeviin kysymyksiin.

www.tyosuojelu.fi

Tie työelämään -verkkopalvelu

Tarjoaa tietoa ja ratkaisuja osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen. Palvelu ohjaa löytämään tilanteeseen sopivat ratkaisut laajasta keinovalikoimasta. Palvelusta löytyy oma osionsa yrittäjille, työnantajille ja osatyökykyisille. STM:n rahoittama palvelu luotiin osana OTE-kärkihanketta.

www.tietyoelamaan.fi

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivuilla on asiaa mm. yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta sekä yhdenvertaisuussuunnittelusta.

www.syrjinta.fi

Työn tukena -verkkosivusto

Sivustolta löytyy tietoa ja tukea siihen, miten työpaikoilla voidaan ylläpitää ja edistää henkilöstön työkykyä. Aineisto on luotu erityisesti työnantajille ja työpaikkojen henkilöstön edustajille – eli luottamusmiehille, luottamusvaltuutetuille ja työsuojeluvaltuutetuille – työyhteisön monimuotoisuuden edistämiseksi.

www.vates.fi/tyon-tukena

Tukea työssä pysymiseen tai osatyökykyisen henkilön työllistämiseen

Vates-säätiön verkkosivuilta
löytyy tietoa mm. työssä pysymisen
keinoista ja tuetusta työllistymisestä.

www.vates.fi

LISÄTIETOA CP-VAMMASTA

Suomen CP-liitto:
www.cp-liitto.fi

CP-portaali:
www.cp-portaali.fi

Vates
säätiö sr

- **Julkaisun kustantaja:**
Vates-säätiö sr, www.vates.fi
- **Julkaisun toimitus:**
Annemaria Ojanperä
- **Taitto:** Muotoilutoimisto Polku
- **Paino:** Savion Kirjapaino, 2019
- **Painos:** 2100 kpl
- **Kannen kuva:**
Vatesin kuvapankki / Jenny Salo